

www.gaudesaboos.be

Interview Pieter Gaudesaboos: 'Linus: facinerende troostfantasie'
Leeswelp 2007 nr9 - Chris Bulcaen

Mieke Versyp is al ruim tien jaar dramaturge bij de Kopergietery (jeugdtheater in Gent). Pieter Gaudesaboos en Sabien Clement zijn jonge illustratoren die op korte tijd een blijvende impressie hebben gemaakt in de toch ruime wereld van illustratoren die de Vlaamse jeugdliteratuur kent. Voor Linus hebben deze drie toptalenten vaak samengezeten en elkaar tot grote hoogten gestimuleerd.

Linus past in de traditie van de troostfantasie: een droevig kind beeldt zich een ander leven of een onbestaande persoon in, en weet zich daarmee te verzoenen met de realiteit, soms zelfs die realiteit te beïnvloeden. Linus is een eenzaam kind in een saaie woonwijk. Zijn moeder slooft zich de hele dag uit, maar niet in communicatie of spel met haar kind: er heerst een stilte in het huis. Linus probeert met pijlen en tekeningen kinderen te lokken naar zijn huis maar niemand komt. Ten slotte beeldt hij zich in dat zijn grote broer Boris bij hem langskomt. Die verdween indertijd, toen Linus nog te klein was om het zich later te kunnen herinneren, mysterieus op het strand. Linus fantaseert dat Boris enkele absurde avonturen beleeft vooraleer hij de weg terug naar huis vindt. Boris redt zichzelf en een hele hoop kinderen uit de slavenarbeid in een pingpongbal-fabriek en zit daarna vast in een boom met een klagerige wolf, terwijl onderaan vier hazelnootjes Mexicaanse liederen spelen. Een van die nootjes overhandigt Boris een brief van Linus en na een passage door een moeras en een witte leegte komt Boris weer thuis. Op dat moment verdwijnt hij en slaagt Linus er in door te dringen tot zijn zwijgzame moeder.

In het genre van de troostfantasie voor kinderen werden al verschillende grote boeken geproduceerd (o.m. In Schemerland van Astrid Lindgren, zie p. xx), maar dit boek springt er uit omwille van de intense samenwerking tussen drie toptalenten. Alle drie hadden een even grote inbreng, en tekst en beeld dragen evenveel bij tot een verhaal dat heel nauw aansluit bij de beleving van kinderen. Het verhaal doet denken aan Roodlapje, het debuut van Pieter Gaudesaboos, waarin eveneens een eenzaam kind zich van alles inbeeldde. Het probleem met de inventieve jeugdboeken die Gaudesaboos tot nog toe maakte is dat er altijd wel iets, ook al was dat bv. met Hoe oma plots verdween slechts weinig, schortte aan het verhaal: te gemaakt, onvoldoende soepel, of niet diepgaand genoeg. De foto's en illustraties, hoe origineel ook, ontbrak het vaak aan gedragenheid en emotie. Dat gebrek aan narratieve kracht wordt in Linus volledig opgevangen door Mieke Versyp, die een aansprekende tekst heeft geschreven, en Sabien Clement, wiens tekeningen altijd al overliepen van emotionele gedragenheid.

Er zit een groot verschil in dit boek tussen het kaderverhaal en de avonturen van Boris: het eerste is in minimale, afgemeten woorden geschreven, het tweede in lange, gedetailleerde verhalen. De 'thuis'-taal reflecteert de sombere stilte in huis, het zwijgen van de moeder. De fantasieën van Linus daarentegen zijn een rijke mengeling van losse associatie, fascinatie en gruwel. Welk kind zou er niet pingpongbal willen maken zoals dat in de fabriek gebeurt, of een avontuur met een wolf in een boom beleven? Alleen worden deze verlangens vermengd met dreiging, onverwachte wendingen en ongerijmde figuren, zoals dat gaat in een (kinder) droom. Versyp slaagt er in de belevingswereld van kinderen heel dicht te benaderen. Tussen de extremen van de stilte en de fantasie liggen scènes waarin Linus zich gewoon een samenzijn met Boris inbeeldt, en Versyp weet hier het spel en de genegenheid tussen twee broers ontroerend te evoceren.

Ook de illustratiestijl verschilt tussen de twee verhaallijnen. Het klopt niet helemaal, maar Gaudesaboos beeldt toch voornamelijk de fantasie van Linus uit, terwijl Clement de scènes in het eenzame huis verzorgt. Dat wordt al meteen duidelijk in de eerste pagina's. De richtingwijzers die Linus uitzet in zijn wijk brengt Gaudesa-

boos samen op een typografisch overweldigende affiche, met een bijzondere leesrichting, zoals alleen hij die kan maken. Maar wanneer Linus geen succes heeft, schetst Clement hem klein en verlaten aan het eind van een lange, witte streep in een desolaat zwart dat opgebouwd is uit stroken tape, alsof de straten van de woonwijk letterlijk afgesloten worden voor Linus. Deze twee, tegenover elkaar ligende pagina's vertolken de extremen waartussen dit verhaal zich afspeelt.

Voor de fantastische avonturen van Boris maakt Gaudesaboos complexe, gevarieerde prenten. De pingpongbal-fabriek is een zoekplaat op zich, terwijl het bevrijdingsverhaal in een bijzondere stripvorm wordt verteld, met strakke kaders en silhouetten. Ook de passage met de zingende nootjes is een strippagina, maar ditmaal chaotischer en kleurrijker. Het moeras is een donkere, duizelingwekkende prent waarin het hele verhaal naar een wit gat toegezogen wordt. Bij elke fantasie hoort ook een 'boek', of liever boekcover. Met deze covers, telkens naast een lang stuk tekst geplaatst, beeldt Gaudesaboos letterlijk uit dat de avonturen van Boris gefabriceerd worden door Linus (een van die 'boeken', 'Boris en de pingpongbal-fabriek', werd trouwens aangewend in een kleinschalige, anonieme reclame-campagne). Die drie boekcovers vatten overigens heel sierlijk de reis van Boris samen. Doorheen Linus gebruikt Gaudesaboos allerlei motieven en voorwerpen die consistent terugkomen. Cruciaal zijn de fruitstickers die Linus verzamelt op de deuren van zijn nachtkastje. De stickers zijn een motief dat de hechte band tussen Linus en zijn broer uitbeeldt. Vandaar de fruitstickervorm, met daarin de schim van Boris, op de cover (de donkerbruine achtergrond van het voorplat is dan weer de kleur van het fineerhout van Linus' nachtkastje). Op de schutbladen wordt Linus' verzameling uitvergroet. Als je nader toekijkt, dan zie je dat Gaudesaboos alle fruitstickers zelf heeft ontworpen, in imitatie van bestaande stickers of in verwijzing naar vroeger werk van hem, of mogelijks zelfs toekomstig werk (zie het figuurtje Briek, en surf daarna naar www.vriendenvanbriek.blogspot.com, dat je eens aandachtig moet bekijken).

Tegenover de speelse inventiviteit van Gaudesaboos gaat Clement voor de eenvoud. Krachtiger en eenduidiger dan in eerder werk tekent zij de emoties van Linus en zijn moeder zo sterk dat Versyp met een minimum aan woorden, en vaak zelfs geen, toekomt. Af en toe dreigt het zelfs te gedragen te worden, te verstikkend, maar wordt er weer ruimte geschapen door speelse achtergronden en details van Gaudesaboos. Clement verzorgt nog andere fascinerende prenten, zoals een lange sequens van de moeder aan de sleur (ook al te lezen als een strippagina); een mooie doorsnede in vale kleuren van het huis; prachtige, schimmige schetsen van het gelaat van Boris die het oneindige verlangen van Linus uitdrukken. Clements illustraties benadrukken ten slotte een subtiele verhaallijn waarin de moeder van Linus geleidelijk aan losraakt uit haar lethargie. Dat doorbreken van de stilte bestaat er eerst in dat ze zich nog meer afsluit en treurt om haar dode kind (een verstilde prent waarin ze, zwaar en gesloten, een silhouet van een dood kind vasthoudt), maar die verdieping leidt daarna tot een ontspanning waarmee ze, via de oude spullen van Boris, terug in echt contact kan komen met Linus. In de tekst wordt dat minimaal beschreven: "Kom", zei moeder. Ze trok Linus overeind en pakte de doos. 'Ontbijt'". In de eindbeelden zien we meer: een innig contact tussen de twee, een warme glimlach, een samen bezig zijn met de spullen van Boris en het nachtkastje van Linus. Gaudesaboos voorziet een achtergrond van florale motieven en voegt er nog een kwinkelerend vogeltje en een notenbalk (allegro!) aan toe.

Elke illustratie in dit boek heeft iets unieks. Zowel Gaudesaboos als Clement hebben hun favoriete motieven en lijnvoering kunnen uitwerken, maar profiteren ook van elkaars sterke punten. Tel daarbij de uitgekende wisselwerking met de tekst – die ook uitstekend geïntegreerd werd in de prenten – en je krijgt een fascinerend prentenboek dat bij elke lezing blijft verrassen.